

ØSTFOLD I KRIG 1939–45 → OPERASJON POLAR BEAR

→ ØSTFOLDMUSEENE → FREDRIKSTAD MUSEUM → TØIHUSET

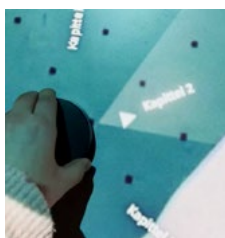
INTERIØRARKITEKT SIGRID AARØNÆS

Prosjektansvarlig → Sigrid Aarønæs, interiørarkitekt MNIL

KREDITERING → SIDE 176

«Bordet» på to av installasjonene er spesielt utformet med tanke på universell utforming, noe som gjør visningene brukervennlig fra både høy og lav vinkel, og innholdet kan betraktes fra avstand og tett inntil, opplevelsen er teksten på flere språk. Netron har brukt 3D, animasjon, film og AI for å utvikle historiene på måter som er gjenkjennelige for nye publikummere og som leder brukeren videre. Installasjonene gir kontekst til de øvrige gjenstandene i utstillingen.

Fredsdagene. Etertanken. Steenslandsrommet inn til høyre, med egen audiovisuell produksjon: Askeladden.

Titteskikkertene i bunker-installasjonen er montert i to høyder, for å være tilgjengelig både for stående og barr/sittende publikum.

Operasjon Polar Bear

I 2020 var det 75 år siden Operasjon Polar Bear og frigjøringen fant sted. For første gang deltok ingen av krigstidens tidsvitner i et større jubileum. De er ubønnhørlig på vei ut av tiden og nye kontinuitetsbærere må overta ansvaret for å bringe historien og lærdommen videre til nye generasjoner. Statsstipendiat Petter Ringen Johannessen fortjener hovedæren for at utstillingen ble en realitet. Han har i en årrekke forvaltet og formidlet denne historien, men for at dette arbeidet skal leve videre inn i fremtiden måtte virket institusjonaliseres i form av en museumsutstilling. Utstillingen er samlokalisert med Fredrikstad Museum i Tøihuset i Gamlebyen og har et naturlig

samvirke med den restaurerte slepebåten Fix, som var med i slepebåtaksjonen Polar Bear. Interiørarkitekt Sigrid Aarønæs MNIL ble engasjert av Fredrikstad Museum i januar 2021. Oppdragets tidlige fase var da raskt å få på plass en fullverdig utstillingsplan, for igjen å sikre korrekt plassering av alle fremføringer og oppstikk.

I forkant av utstillingsprosjektet måtte det avsatte arealet gjennom en betydelig rehabilitering. Fornyning av gulv, puss, fjerning av gammel overflatebehandling på søyler og bjelker, ny ventilasjon, varme, sprinkleranlegg og føringsveier under gulv. Dette ga rom for fremføring til el, lyd,

bilde, belysning, tørrluft/klimakontroll og sikkerhetsinstallasjoner i utstillingen.

Det museumsfaglige innholdet ble muntlig formidlet av Petter Ringen Johannessen (faglig leder/utstillingsmanus) og prosjektleder Tor Ulsnæs, ved interiørarkitektens første befaring i utstillingslokalene. Innen kort tid var utstillingskonseptet i 3D og planløsning utarbeidet, dette ble raskt godkjent og la grunnlaget for en god prosess videre. På grunn av omfattende bygningsmessige arbeider og utstillingens kompleksitet, tok det likevel to år før den offisielle åpningen kunne finne sted, 8. februar 2023.

Kronologien i utstillingen, slik publikum møter den, er en viktig del av konseptet.

Rauøy fort og Østfold var de første som ble berørt da de tyske invasjonsstyrkene kom natten mellom 8. og 9. april 1940.

Den starter med et fredelig, nøytralt Norge, leder oss videre via krigsseilerne «langt borte» til vår støtte til soldatene i Finland, før det kommer varslere om mobilisering. I neste rom vises Tysklands brutale angrep på Norge, med all den lidelse det medførte. Dernest vises nasjonal samlingspropaganda, okkupasjonsmakten og dens virkemidler, men også dagligliv, motstandskamp, flukt, etterretning, heltedåder og Østfoldinger på utefront. Og til sist den tyske kapitulasjonen, jubelen, fredsdagene, men også ettertanke, sorg over de falne og den spente situasjonen rundt landssvik og pågripelser.

Utstillingsvegger, passasjer og utstillingstraseer ble plassert og utformet slik at de retter seg etter aksene formet av Tøihusets karakteristiske bærende konstruksjoner; doble søyler med 4–6 skrånede pr. søylepar, som på det laveste er kun 1,5 meter fra gulvet.

Hovedredskap for å kunne kommunisere tverrfaglig var enn felles dreiebok for alle

posisjoner. Utstillingsmanus, dokumenter, foto og gjenstandsmål ble styrende.

Måneproduksjoner AS sto for snekkerarbeider, verkstedproduksjon og scenografiske virkemidler, etter anvisning fra interiørarkitekt.

Til tross for mange installasjoner og tablåer, er det alle steder tilgjengelig for rullestolbrukere og barn. Tittehullskikkertene med spesialfortellingene i bunkerveggen er montert i to høyder, altså tilgjengelig både for stående og barn/sittende publikum. Ett unntak fra UU er «stresscellen»: De indre målene på cellen gjorde det umulig for et normalt voksent menneske å stå helt oppreist og også for trangt til å sitte ned. Dette var en tilsiktet del av Gestapos tortur/avhørsmetode. I cellen kunne fangen bli værende uutholdelig lenge.

Interiørarkitekt hadde ansvar for koordineringsmøter og fremdrift i den utførende fasen av utstillingen. Det tverrfaglige samarbeidet inkluderte

en rekke ulike aktører, både bygnings- og utstillingsfaglig. Møbelsnekker, grafisk produksjon og montering, belsingsdesign og leveranse, AV-design og produksjon, monterprodusenter, foto- og gjenstandsansvarlig.

Netron AS hadde spesialoppdraget med å prosjektere installasjoner for nyskapende historiefremføring. I den forbindelse ble det også laget flere filmer for visning på interaktive multiprojeksjons-bord og på sylindrisk vegg i Steenslands-rommet.

Utstillingen bærer preg av tydelige og naturtro virkemidler for å gi følelsen av å være tett på krigshendelsene og de involverte. Føringer for materialbruk, fargeholdninger og effekter ble realisert gjennom et flott samarbeid.

Inge Steenslands Stiftelse har bistått med betydelige midler til denne utstillingen.